

історії так чи інакше торкались у своїх добутках Ф. Анкерсміт, Е. Доманська, Г. Іггерс, Г. Келлер, С. Топольські, Л. Хант та ін.

Висновок. Особливостями історичного нарративу є його зв'язок з літературою і мистецтвом, звідки випливають такі його риси, як метафоричність, символічність, образність. Найважливішою функцією нарративу постає сенсоутворення, що наближає розуміння історичного нарративу до трактувань сучасного міфу. Архаїчний же міф розглядається як джерело виникнення нарративу. Проте між міфом і нарративом існує й багато відмінностей, головною з яких є репрезентація часу: циклічна в міфі, лінійна в нарративі. Різними є взаємовідносини автор-герой у міфі і нарративі. Поглиблений аналіз спільного й відмінного між міфом і нарративом може стати напрямом майбутніх досліджень з даної теми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика: Пер. с фр. / Сост., общ. ред. и вступ. ст. Г. К. Косикова. – М.: Прогресс, 1989. – 616 С. С. 98.
2. Доманска Э. Философия истории после постмодернизма / Эва Доманска; пер. с англ. М. А. Кукарцевой. – М.: «Канон+» РООИ «Реабилитация», 2010. – 400 С.
3. Зашкільняк Л. Трансформація концепції історичного знання в сучасній історико-теоретичній думці / Тези міждисциплінарної конференції “Трансформація парадигм мислення та концепцій знання під впливом сучасних викликів у загальній, соціальній, практичній і прикладній філософії”, 29–30 листопада 2007 р. / Відп. за випуск професор Анатолій Карась. – Львів, 2007. – 160 С.
4. Ліщук-Торчинська Т. П. Основні сенси нової епістемології філософії історії в межах нарративного підходу / Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки. – 2010, № 27. – С. 54-59.
5. Рикёр П. Время и рассказ. Т. 1. Интрига и исторический рассказ. – М.; СПб.: Университетская книга, 1998. – 313 С.
6. Рюзен Й. Нові шляхи історичного мислення / Переклад з нім. В. Кам'янець. – Львів: Літопис, 2010. – 358 С.
7. Уайт Х. Метаистория: Историческое воображение в Европе XIX века. – Екатеринбург: Изд-во Уральского ун-та, 2002. – 527 С.
8. Фрейденберг О. М. Миф и литература древности. – М.: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 1998. – 800 С.
9. Шатин Ю. В. Исторический нарратив и мифология XX столетия / Ю. В. Шатин // Критика и семиотика. Вып. 5. Новосибирск, 2002. – С. 100-108.
10. Яскевич Я. С. Философия истории в контексте современной социальной философии / Я. С. Яскевич // Крыніцазнаўства і спецыяльныя гістарычныя дысцыпліны : навук. зб. Вып. 3 / рэдкал. : У. Н. Сідарцоў, С. М. Ходзін (адк. рэдактары) [і інш.]. — Мінск : БДУ, 2007. — С. 24–34.

Устич Сергій Іванович - кандидат філософських наук, доцент, директор Інституту транскордонного співробітництва

УДК 316.33

СУЧАСНЕ ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

В статті аналізуються історичні закони розвитку кордонів та транскордонних процесів, ідентифікуються основні функції транскордонного співробітництва (ТКС). Розглядається діалектика потреб та інтересів суб'єктів ТКС, тенденції його динаміки на новому, Східному, кордоні ЄС. Досліджується суперечливе макрополітичне середовище транскордонного співробітництва між Сходом і Заходом Європи.

Ключові слова: кордони, транскордонне співробітництво, функції ТКС, макрополітичне середовище ТКС

СОВРЕМЕННОЕ ТРАНСГРАНИЧНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО КАК СОЦИАЛЬНОЕ ЯВЛЕНИЕ

В статье анализируются исторические законы развития границ и трансграничных процессов,

идентифицируются основные функции трансграничного сотрудничества (ТГС). Рассматривается диалектика потребностей и интересов субъектов ТГС, тенденции его развития на новой Восточной границе ЕС. Исследуется противоречивая макрополитическая среда трансграничного сотрудничества между Востоком и Западом Европы.

Ключевые слова: границы, трансграничное сотрудничество, функции ТГС, макрополитическая среда ТГС

THE CURRENT CROSS-BORDER COOPERATION AS A SOCIAL PHENOMENON

This article analyzes the historical laws for the development of borders and cross border processes, identified the main functions of cross-border cooperation (CBC). Are considered the dialectic of the needs and interests of CBC actors, its development trends at the new Eastern border of the EU. We investigate the controversial macropolitical environment of cross-border cooperation between East and West Europe.

Keywords: border, cross-border cooperation, the functions of CBC, macropolitical environment of CBC

Можна ідентифікувати два основні історичні закони розвитку кордонів і пов'язані з ними транскордонні потоки. Перший полягає в єдності їх визначальних сторін - відкритості й безпеки. Другий – в залежності кордонів та транскордонних потоків від рівня (масштабу та інтенсивності) економічних, політичних, духовних та інших зв'язків держав та народів. У всі часи дія цих законів була суперечливою. Але сьогоднішні їх прояви контрверзні як ніколи.

Адже сучасні цивілізаційні тенденції до інтенсифікації комунікації людей (глобалізація і динамізація розвитку суспільства) на своєму шляху наштовхуються на адміністративні перешкоди, що інколи мають характер ізоляціоністських спроб. Іншими словами, традиційна суперечність між бажанням відкрити кордони і прагненням зробити їх безпечними досягає гротескових форм. Це знаходить свій вираз, з одного боку, в піднесених заявах про будівництво «спільного європейського дому», з іншого – набатових засторогах перед можливістю виникнення «нової залізної завіси».

Вирішити цю суперечність повністю не вдасться ніколи (у всякому випадку, до тих пір, поки існують кордони). Але мінімізувати її негативні сторони цілком можливо. Для цього *потрібно знайти ефективні механізми поєднання двох, здавалося б, взаємовиключних начал – відкритості і безпеки кордонів.*

Одним із таких механізмів є транскордонне співробітництво. В європейському розумінні поняття «транскордонне співробітництво (ТКС)» – «the Transfrontier co-operation (TFC)» або «the Cross-Border Co-operation (CBC)» - означає будь-які спільні дії, спрямовані на посилення і поглиблення добросусідських відносин між територіальними общинами або властями, які знаходяться під юрисдикцією двох або декількох договірних сторін і на укладення з цією метою необхідних договорів або досягнення відповідних домовленостей [1, 2].

Таким чином, транскордонне співробітництво є організованою, як правило, інституційною формою транскордонних потоків.

Проблеми кордонів в минулому і зараз викликали у соціуму значний пізнавальний інтерес. Тому наукове співтовариство має чималі досягнення в аналізі тих чи інших сторін кордонів та пов'язаних з ними явищ. Зокрема, опрацьовано великий масив історичних даних про виникнення кордонів. Здобута різноманітна інформація щодо їх природи та тенденцій розвитку. Припіднято покрив таємничості над взаємозалежністю елементів тріади «кордон, війна, мир». Одне слово, в осмисленні цих вкрай важливих явищ суспільного буття є значні фактологічні і концептуальні здобутки [2], [3], [4], [5], [6], [7], [8], [9].

Проте сьогодні, на мою думку, залишається недостатньо дослідженою проблема соціальної сутності сучасного транскордонного співробітництва. Саме тому її аналіз і є **метою** цієї статті.

В системі відносин Схід - Захід транскордонне співробітництво на новому східному кордоні ЄС виконує три основні функції.

Перша - *практична* - пов'язана з вирішеннями конкретних економічних, соціальних, екологічних та інших проблем, які турбують жителів прикордонних територій. Вона зорієнтована на щоденне життя людей, їх інтереси, здоров'я, благополуччя.

Окрім першої, утилітарної за своїм характером практичної функції, транскордонне співробітництво виконує й другу - не менш важливу - *комунікаційну*, забезпечуючи налагодження містків між Сходом і Заходом, функцію цивілізаційного діалогу. В різних проектах, акціях, заходах в рамках ТКС беруть участь мільйони людей різних ідеологічних, геополітичних орієнтацій, етнічної та релігійної належності. Народна дипломатія зближує їх, руйнує укорінені раніше в свідомості

стереотипи.

Третя функція – *геополітична* - функція попередження конфліктів, впливає з двох попередніх. Спільне вирішення різних проблем, активна формальна та неформальна комунікація сприяють формуванню у жителів прикордонних регіонів, громадян східноєвропейських держав неупередженого ставлення як до сусідніх країн зокрема, так і до Європейського Союзу та Заходу загалом (і навпаки). Це має велике значення для недопущення ускладнень, профілактики конфліктів у міждержавних відносинах.

Зазначені функції ТКС є цілком природними. Це пов'язано з дією багатьох об'єктивних обставин, серед яких основне значення мають: 1) *співпадіння інтересів суб'єктів*: Європейського Союзу і, зокрема, його нових членів – центральноєвропейських, прибалтійських і балканських держав, країн Східної Європи, общин і властей прикордонних територій; 2) *залучення цих суб'єктів до світових процесів глобалізації*.

3. Збіг інтересів суб'єктів ТКС полягає в тому, що:

а) жодна з держав-сусідів не ставить під сумнів існуючі межі й немає територіальних претензій одна до одної, незалежно від геополітичної орієнтації кожної окремо. Загальний інтерес усіх полягає в тому, щоб прикордонні території встановлювали і підтримували між собою партнерські відносини і тим самим сприяли розвитку дружніх міждержавних відносин;

б) прикордонні території сусідніх країн в порівнянні з внутрішніми регіонами в економічному і соціальному плані, як правило, депресивні. Тому уряди і місцева влада цих країн зацікавлені у використанні фінансових ресурсів Європейського Союзу для найшвидшого вирішення проблем бідності, зайнятості, вирівнювання рівнів розвитку регіонів. У свою чергу, ЄС прагне до того, щоб прикордонні території сусідніх держав були продовженням європейської зони стабільності й добробуту, оскільки тільки на цій основі може бути забезпечена безпека його нових східних рубежів від нелегальної міграції, контрабанди, екологічних катастроф і т.п.

4. Всі суб'єкти ТКС в більшій чи меншій мірі залучені в світові процеси глобалізації. Це в принципі робить неможливою будь-які спроби ізоляціонізму, пов'язаного з внутрішньополітичною кон'юнктурою, у тому числі і на нових східних кордонах ЄС.

Таким чином, як за своїми природними функціями, так і за об'єктивною сутністю транскордонне співробітництво може бути і вже є авангардною формою сучасних відносин Заходу і Сходу Європи.

Основною тенденцією розвитку ТКС є його розширення і поглиблення. Проте практична реалізація цієї тенденції не є автоматичною. Вона неабиякою мірою залежить, з одного боку, від політичної волі учасників ТКС, з іншого – від *рівня наукового забезпечення та ефективності управління* транскордонним співробітництвом. В системі відносин Схід - Захід транскордонне співробітництво на новому східному кордоні ЄС виконує *три основні функції*.

Транскордонне співробітництво на новому східному кордоні ЄС розвивається у вельми специфічному соціальному середовищі. Без урахування реального впливу цього середовища на процеси транскордонної комунікації неможливо зрозуміти їх сутність і прогнозувати тенденції розвитку.

Після наймасштабнішого в своїй історії розширення 2004 та 2007 років зовнішні рубежі Європейського Союзу зазнали істотних змін. Стосовно східного напрямку, то лінійно нові межі ЄС стали співпадати з існуючими раніше кордонами центральноєвропейських (Угорщина, Словаччина, Польща), прибалтійських (Литви, Латвії, Естонії) та балканських (Болгарії, Румунії) держав з східноєвропейськими (Україною, Білоруссю, Росією). *Таким чином, відносини цих держав отримали нову якість як відносини суб'єктів і не суб'єктів ЄС. В Європі виникла нова геополітична ситуація, основні риси якої позначаються політичним, економічним, дипломатичним поняттям «новий східний кордон Європейського Союзу (НСК)» - «the European Union's Eastern Border (UEB)».*

Загальна протяжність кордонів України з країнами Європейського Союзу – біля 1400 км (із майже 7000 км її зовнішніх кордонів), в тому числі, із Польщею, Словаччиною та Угорщиною, що проходять в основному в Карпатському басейні, біля 800 км.

Головне питання, що виникає при характеристиці будь-якого кордону, це питання урегульованості його політичного і правового статусу. В цілому, *прикордонні розмежування між Україною та сусідніми країнами ЄС є стабільними і такими, що не породжують прикордонні спори чи конфлікти.* Ці розмежування закріплені відповідними договорами між сторонами: між Україною і Республікою Польща - Договором від 12 січня 1993 р., між Україною та Словацькою Республікою - Договором від 14 жовтня 1993 року, між Україною та Угорщиною – Договором від 15 травня 1995 року.

До нових східних кордонів Європейського Союзу - з обох їх сторін - примикають прикордонні

регіони. Прикордонний регіон - це адміністративно-територіальна одиниця тієї або іншої країни, яка знаходиться на наступному після державного рівня і розміщена безпосередньо вздовж державного кордону. Це певні території з властивими їм географією, екологією, етносом, економічним потенціалом і т. п., повноваження яких обмежені суверенітетами урядів по обидві сторони кордону.

Існує також думка, що доцільно виділити ще одну - специфічну форму прикордонних територій, що позначається поняттям "транскордонний регіон". Йдеться про прикордонні території двох або декількох держав, які характеризуються високим рівнем інтегрованості, а саме, коли економіка двох суміжних держав функціонально інтегрована, рух товарів послуг і громадян вже не вимагає регулювання; управління транскордонним регіоном здійснюється без зовнішнього втручання, тобто прикордонна мережа і людські ресурси функціонують самі по собі [10].

Прикордонними регіонами України, що межують із цими країнами Європейського Союзу, є: Закарпатська область (площа території – біля 12 000 квадратних кілометрів, кількість населення – приблизно 1 мільйон 300 тисяч жителів) - межує з Угорщиною, Словаччиною та Польщею, Львівська (площа території – біля 22 тисяч квадратних кілометрів, кількість населення – приблизно 2,5 мільйонів жителів) та Волинська (площа території – біля 20 тисяч квадратних кілометрів, кількість населення – приблизно 1 мільйона жителів) області – межують із Польщею. Таким чином, українське прикордоння із країнами Європейського Союзу Польщею, Словаччиною та Угорщиною складає більше 100 тисяч квадратних кілометрів площі території та біля 10 мільйонів населення [11, 30].

Є декілька особливостей цих прикордонних територій України. По-перше, більшість із них знаходиться в географічному центрі Європи (місцезнаходження географічного центру в селі Ділове нині Закарпатської області України було встановлено міжнародною комісією експертів ще на початку ХХ-го століття за часів Австро-Угорщини). До речі, Закарпаття – єдиний регіон на новому Східному кордоні ЄС, що має вихід відразу на чотири держави Європейського Союзу. По-друге, ці прикордонні території мають складну геополітичну історію.

Так, територія нинішнього Закарпаття з ХІ ст. тривалий час входила до складу Угорського королівства, після турецького завоювання та поділу Угорщини у 1526 р. відійшла до Трансильванії – васала Османської імперії, з 1733 р. знову опинилася в складі Угорщини, що перебувала під владою австрійських Габсбургів, а з 1867 р. була однією зі складових частин двоєдиної монархії – Австро-Угорщини. З розпадом Австро-Угорщини і утворенням у 1918 р. Чехословацької республіки за рішеннями Сен-Жерменського (1919) і Тріанонського (1920) мирних договорів ця територія відійшла до її складу під назвою Підкарпатська Русь. З кінця 1938 р. на цій території недовго проіснувала держава Карпатська Україна. З 1939 по 1944 рр. Закарпаття знову в складі Угорщини. В 1945 р. Закарпаття приєднано до України в складі СРСР. З 1991 р. Закарпаття в складі незалежної України. Таким чином, на протязі ХХ ст. територія нинішньої Закарпатської області України внаслідок суттєвих змін європейських кордонів знаходилася в складі шести різних держав.

Не менш складне минуле територій нинішніх Львівської та Волинської області. В Х-ХІІ столітті ці землі входили до складу Київської Русі, з 1199 року належали Галицько-Волинському князівству. З 1349 році входили до складу Польщі. Після першого розподілу Польщі у 1772 році території в складі Галичини відійшли до Австрії, а з 1867 року - до Австро-Угорщини. Після розпаду Австро-Угорської Імперії країни, що входили до її складу, здобули незалежність. 1 листопада 1918 року у Львові проголошено Західно-Українську Народну Республіку (ЗУНР), але новостворена держава проіснувала всього декілька місяців. З 1920 до 1939 року Східна Галичина знаходилася у складі Польщі. В 1939 році, згідно з Пактом Ріббентропа-Молотова, Західна Україна входить до складу СРСР. Після фашистської окупації 1941-1944 років у 1944 році вона знову ввійшла до складу Радянського Союзу як частина УРСР. З проголошенням у 1991 році незалежної Української держави Львівська та Волинська області стали її адміністративно-територіальними одиницями.

По-третє, спільними рисами розвитку майже всіх цих земель у різні часи і в складі різних державних утворень, що вони завжди були периферійними слабозвинутими територіями, яким притаманне низько ефективне, практично натуральне аграрне виробництво, недостатньо розвинута промисловість та інфраструктура, надмірна експлуатація природних ресурсів (зокрема, вирубування лісів), низький рівень інвестицій, високий загальний рівень бідності населення, велика міжрегіональна та маятникова міграція людей, високі показники безробіття.

Масштабні геополітичні зміни, які відбулися в останні десятиліття в Європі, мають серйозні соціальні наслідки.

По-перше, розширення ЄС у східному напрямі означає вихід його на рубежі безпосереднього територіально-суб'єктного дотику, контакту з ядром, оплотом геополітичної, економічної та військової системи, яка існувала донедавна - Радянського Союзу. Природним є те, що в нинішніх

східноєвропейських державах, у тому числі їх прикордонних регіонах, залишки цієї системи найбільш живучі, виразні та відчутні. Це, перш за все, виявляється в низьких рівнях їх економічного розвитку.

По-друге, нові східні рубежі значною мірою співпадають з розподільчими лініями східно- і західноєвропейської історії. Історичні й геополітичні долі народів Центральної Європи і Балтії, з одного боку, і Східної Європи з іншою, при всій їх формаційній спільності відносно різні. Ці народи входили в різні державні утворення. Якщо перші в геополітичному відношенні орієнтувалися зазвичай на Західну Європу, то історичний розвиток інших проходив під значним впливом євразійських векторів світової політики. І відносини ці склалися по-різному.

З погляду історичної ретроспективи саме в контурі нинішніх нових розподільчих ліній - з тими або іншими географічними відхиленнями - через відмінності геополітичних інтересів Росії, з одного боку, центрально- і західноєвропейських країн - з іншого - знаходився один з основних епіцентрів військових конфліктів в Європі. Тому, виражаючись фігурально, можна говорити, що в цій смузі Європи історично сформувалася негативна «геополітична енергетика».

По-третє, вихід ЄС до меж з Україною, Білоруссю, Росією означає також безпосередній етноцивілізаційний дотик Заходу і Сходу Європи. Йдеться про взаємодію різних етнічних європейських груп зі східно-слов'янським населенням, його своєрідною культурою, релігією (переважно православ'ям) і т. п. Основним змістом цієї взаємодії, безумовно, є взаємне збагачення культур. Але існування певних складнощів у цьому процесі, які в першу чергу позначаються на прикордонній комунікації (особливо на перших порах), не викликає сумніву. Подібні відмінності в етноцивілізаційному діалозі країн Західної та Центральної Європи свого часу відчувалися значно менше [12, 25].

Поглибленому вивченню соціальної сутності багатогранного явища транскордонного співробітництва сприяють також науково-практичні розробки. Так, Інститутом транскордонного співробітництва разом із партнером – Інститутом суспільних наук Словацької Академії Наук (м. Кошице, Словаччина) в 2010-2012 роках реалізовано міжнародний проект «Кордони для людей» Програми прикордонного співробітництва Європейського Союзу ЄІСП Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна. Результатом виконання Проекту є, зокрема, розробка та імплементація системи індексації та моніторингу (СІМ) транскордонного співробітництва на новому Східному кордоні Європейського Союзу [13].

При розробці СІМ були максимально враховані методологічні підходи, схвалені інститутами Європейського Союзу (зокрема, Генеральною дирекцією з регіональної політики) і впроваджені ними в програмному проектуванні на новому Східному кордоні, в першу чергу при розробленні Програми ENPI.

Але цим масивом інформації СІМ не обмежується. Вона вперше забезпечує *синтетичний аналіз* якісних і кількісних сторін розвитку транскордонного співробітництва, тим самим надаючи можливість отримання *максимально повної та адекватної інформації* про це явище.

Маючи у своєму розпорядженні таку інформацію, суб'єкти управління на різних рівнях отримують можливість вироблення і прийняття *найбільш ефективних* політичних рішень.

Запропонований *набір оціночних критеріїв* (наприклад, статистичних оцінок) може, залежно від конкретних умов застосування, певною мірою модифікуватися. Але *для забезпечення коректності порівняльного аналізу* рівня розвитку ТКС у різних сегментах нового Східного кордону ЄС *основні його критерії* у всіх випадках практичного застосування *повинні бути єдиними*.

СІМ складається з двох підсистем: *підсистеми I* – алгоритму теоретичних дій та *підсистеми II* - практичної реалізації СІМ.

Підсумовуючи, можна зробити такі висновки:

1. Нинішнє транскордонне співробітництво є складним, багатогранним соціальним явищем, в якому відображається суперечлива логіка сучасного розвитку кордонів та транскордонних процесів.

2. Багате за своїм змістом, ТКС виконує різнопланові соціальні функції на макро-, мезо- і макрорівнях суспільної організації. Завдяки об'єктивній єдності багатьох потреб та інтересів своїх суб'єктів, воно в певному сенсі виступає авангардною формою відносин Сходу та Заходу Європи.

3. Соціальний зміст процесів транскордонної комунікації в значній мірі визначаються геополітичними і цивілізаційними чинниками.

Як соціальне явище, сучасне транскордонне співробітництво є вельми динамічним. Тому майбутні дослідження ТКС мають адекватно відображати цю динаміку. Вони також повинні бути міждисциплінарними і системними, здатними охопити суперечливу єдність різних його сторін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. European Outline Convention on Transfrontier Co-operation Between Territorial Communities or Authorities / - Strasbourg: Division des publications et des documents, 1980. – 32 p.
2. Транскордонне співробітництво як альтернатива новій «залізній завісі» та конфліктам. – Ужгород: Карпати, 2007. – 145 с.;
3. Гальчинский А. Україна на перехресті геополітичних інтересів / Гальчинский А.– Київ: Знання України, 2002. - 150 с.;
4. Карпатський регіон та його роль в забезпеченні безпеки та співробітництва в Європі // Матеріали міжнародної конференції. - Ужгород: Ліра, 2008. – 230 с.;
5. Кіш С. Б. Центральна Європа в сучасній системі євро регіональної інтеграції/ Кіш С. Б. Ужгород: Ліра, 2008.- 420 с.;
6. Макарычев А. С. Пространственные характеристики трансграничной безопасности: концептуальные контексты / Макарычев А. С. //Безопасность и международное сотрудничество в поясе новых границ России. Москва: НОФМО, 2002. - с.15 – 91;
7. Cichocki B. The Eastern External Border of the Enlarged European Union/ Cichocki B. – Warsaw: Batory, 2004. – 153 s.;
8. Slovensko-ukrainská cezhraničná spolupráca: analýza problémov a stratégia rozvoja// - Prešov: Nova, 2006. – 223 s.;
9. Communication and European Frontiers// - Debrecen - Oradea: Oradea University Press, 2011. – 219 p.
10. Martinez, O.J. (1994) The Dynamics of Border Interaction: New Approaches to Border Analysis.- Schofield, C.H. (Hrsg.) Global Boundaries (World Boundaries Series 1). London, New York. 1-15.
11. 4. Ustich S. Analysis and conclusions for the Ukraine-EU borders/ Ustich S. // Ex borea lux? Learning from the Finnish and Norwegian Experience of Cross-border Cooperation with Eastern Neighbours. Prague: ISD, 2012. – p.35-45.
12. Устич С.Кордон, війна та мир в долі сучасного світу/ Устич С.// Ужгород: Карпати, 2010.-326 с.
13. Оптимізація системи транскордонного співробітництва: концепція та її пілотна імплементація. Ужгород: Ліра, 2012. – 121 с.;
14. Посібник із індексації та моніторингу транскордонного співробітництва. Ужгород: Ліра, 2012. – 94 с.;
15. Індексні дослідження транскордонного співробітництва / - Ужгород: Ліра, 2012. - 244 с.

Черепанова Світлана Олександрівна – доктор філософських наук, доцент, Педагогічний коледж Львівського національного університету імені Івана Франка

УДК 37.01.008

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ І ПІЗНАВАЛЬНИЙ ДОСВІД СУБ'ЄКТА КУЛЬТУРИ

Адаптація освітянської галузі України до європейського простору вищої освіти передбачає необхідність оновлення світоглядно-філософських засад пізнання, утвердження гуманітарних цінностей. Філософія освіти функціонує як системне світовідношення і соціокультурне явище, поєднуючи методологію, науку, цінності, національні педагогічні та культурні традиції. В кінцевому рахунку філософія освіти орієнтована на людину. Автором статті обстоюється методологічно доцільною гуманітарно-культуротворча стратегія філософії освіти, в єдності базисних буттєво-ціннісних концептів (людина-наука-культура-мистецтво-стиль мислення) і целепокладання – становлення особистості як суб'єкта культури. Суб'єкт культури формується в певному соціокультурному, освітньо-інтелектуальному, духовно-моральному середовищі, що актуалізує укорінення в національну культуру й відкритість до полікультурної комунікації, сприйняття цінностей інших культур. Пізнавальний досвід суб'єкта культури духовно збагачується через критичне освоєння світової наукової й інтелектуальної традицій, рецепцію освітніх ідей, переклади з іноземних мов.

Ключові слова: філософія освіти, гуманітарно-культуротворча стратегія, суб'єкт культури,